

ZPRÁVODAJ

MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

ŘÍJEN - PROSINEC 2013

Prázdniny skončily a s podzimem přichází nová nabídka výstav našeho muzea. Na svá školní léta si zavzpomínáte při procházce labyrintem přerovských škol nebo si vyzkoušíte jak se „datlovalo“ ve starých časech, či se dozvíte, kdo byl významným vnukem Jana Amose Komenského.

Prostor jsme vyčlenili i pro oblíbené zábavné noční prohlídky, ve kterých se přesuneme v čase o pár desítek let zpátky abychom zjistili, co se v Přerově dělo v roce 1933.

Kdyby se náhodou podzim nevybarvil, přijďte si zkrátit dlouhé pochmurné večery na našich přednáškách. Něco málo z toho, co jsme pro vás připravili, si můžete vychutnat uvnitř tohoto čísla.

S nadcházejícím koncem roku se mysl všech obrací k nejhezčím svátkům - k Vánocům. Tu pravou předvánoční atmosféru načerpáte na ORNIS, kde se nejen zabavíte, ale uděláte radost i jiným. Vánoční strom pro ptactvo je opět zde. A co dostanete od Ježíška vy? „Pod vánoční strom KNIHU!“ Takto kdysi lákal reklamní slogan zákazníky k nákupům. A my s tím souhlasíme. Dějiny přerovského školství, obsáhlá publikace pracovníků našeho muzea a přerovského archivu, jsou tím pravým dárkem pro vaše blízké. Vždyť co je cennějšího, než vzpomínky na mládí. Krásné Vánoce! (red.)

Hrad Helfštýn má otevřeno i na podzim

Jan Lauro

Denně mimo pondělí se na hrad dostanete až do 31. října. Do té doby můžete využít komentovaných prohlídek s průvodcem, které vychází vždy v celou hodinu, a navštívit během nich všechny expozice nebo výstavu nožů a chladných zbraní Ostře elegantní. V listopadu bude otevřeno pouze o víkendech bez průvodcovské služby.

Na závěr sezóny připravuje správa hradu Noční prohlídky.

První série „noček“ proběhne v sobotu 28. září. Provádět se začne v 19.00, poté vždy po půl hodině až do 22.00, a protože je maximální počet účastníků prohlídky 40 osob, bude nutná rezervace nejpozději do 21. září na mail: helfstyn@volny.cz nebo tel. 581 797 093.

Záříjové prohlídky pořádáme ve spolupráci s přerovskou Meoptou a armádou ČR, takže se můžete těšit na ukázky vojenských dovedností, vyzkoušíte si přístroje nočního vidění nebo se projdete stezkou odvahy. Na závěr každé prohlídky pro Vás vystoupí Boca Fuego s ohňovou show.

Další noční prohlídky se konají v sobotu 5. října. Stejně jako v září platí i pro říjnový termín nutnost rezervace na výše uvedených kontaktech a to nejpozději do 1. října.

Říjnové prohlídky pořádáme ve spolupráci se Studiem Bez kliky a zapojíme se do projektu: Celé Česko čte dětem. Zatopíme v kamnech ve studiu na III. nádvoří, nechystáme pohodlné posezení a v atmosféře světel lucerniček tu půjdou knížky z ruky do ruky. Nachystáme čaj pro děti i kávu pro rodiče, jen si nezapomeňte přibalit deku, kdyby se zima přihlásila s předstihem.

Na závěr každé prohlídky, stejně jako v září, vystoupí skupina Boca Fuego s ohňovou show.

Na podzimem zbarvený Helfštýn i na noční prohlídky Vás srdečně zve správa hradu.

Na přerovském zámku se sešli teoretici a praktici muzejní i galerijní pedagogiky!

Kateřina Tomešková

Dvoudenní workshop s názvem Muzejní pedagogika – Praxe teorii, teorie praxe připravilo Muzeum Komenského v Přerově ve spolupráci s Metodickým centrem muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu v Brně, a to za podpory Olomouckého kraje a Ministerstva kultury ČR pro takřka sedm desítek edukátorů z pamětových institucí a galerií z celé ČR a ze Slovenska.

Ojedinelá akce celostátního rozměru odstartovala 9. září a v rámci pracovního setkání nabídla také četné ukázky učebních situací z nabídky animačních programů. K jedinečnému zážitku účastníků navíc přispěla nevšední komentovaná prohlídka s dobovým průvodcem a několik krátkých dramatických etud ze života historických osobností, které měly vztah k minulosti Přerova.

V souvislosti s úspěšným vytvořením pohodové atmosféry pro podnětnou diskusi přineslo setkání teoretiků a praktiků v prostorách přerovského zámku obohacující pohled na vzdělávání a výchovu člověka v muzejním prostředí, ale také přispělo ke společnému zvažování profesních témat muzejní pedagogiky.

Všeobecný souhlas veřejnosti s chápáním prezentovaného oboru jako sociální vědy, která cíleně směřuje k pozitivnímu ovlivňování poznávání a hodnot návštěvníků, organizátory workshopu zpětně dozajista opravňuje k vyslovení názoru, že se jednalo vzhledem ke složitému vývoji dnešní společnosti o velmi užitečné společné hledání možných cest řešení závažné problematiky. Z bohaté diskuse muzejních pedagogů vyplynulo zjištění, že každé společné pracovní setkání v rámci poměrně mladé pedagogické disciplíny v českém kontextu může přispět k posunům při řešení celospolečenské problematiky pozitivního ovlivňování znalostí chování mladé generace.

Ohlédnutí za uskutečněním workshopu muzejní pedagogiky v historických prostorách jedné z příspěvkových organizací Olomouckého kraje pak symbolicky odstartovalo na samotném počátku druhého pracovního týdne nového školního roku 2013/14. Muzejní instituce, sídlící v dnešní době v budově přerovského zámku, byla do těchto míst přestěhována na počátku třicátých let 20. století, kdy byly přizpůsobeny její interiéry účelům muzejních expozic a depozitářů. Současná prezentace muzejních sbírek

nabízí širokou škálu aktivit, které korespondují s naplňováním jedné z novodobých funkcí tohoto typu paměťové instituce. „Jsme velmi potěšeni, že se v dnešní době edukační koncepce muzeí již mohou opírat o teoretické přístupy muzejní pedagogiky jako moderní vědy a že se o tomto tvrzení čím dál tím častěji přesvědčujeme právě v praxi“, řekl v závěru akce při slavnostním předávání certifikátů jeden z významných hostů z prostředí českých a moravských univerzit, pan prof. Radek Horáček, vedoucí Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně.

O pravdivosti uvedených slov podává každodenní praxe muzeí důkazy, které lze oprávněně považovat za příklady seriózního promýšlení nejvhodnějších podob muzejní edukace, o čemž svědčí ukázky edukačních produktů domovského muzea. Zdejší nabídka animačních a lektorských programů primárně směřuje ke spolupráci muzea a školy, což se odráží nejen v tematickém zaměření projektů některých školských zařízení, ale také v zájmu učitelů a jejich žáků či studentů o kulturní dění ve městě Přerově. Na samotném konci našeho ohlédnutí nelze opomenout vyslovit uspokojení nad

dobrymi výstupy přerovských animací, které postupně začínají přinášet své ovoce a poukazovat na své oprávněné místo při zprostředkování obsahů společenských a přírodovědných témat, a to zdaleka nejen v souvislosti s potřebami dětských návštěvníků muzea.

Další informace, včetně fotodokumentace a filmu najdete na webových stránkách muzea Komenského v Přerově na adrese: <http://www.prerovmuzeum.cz/>.

Jan Amos Komenský by z nás měl radost, nemyslíte?

Ledňáčci na ORNIS

Na záchranné stanici ORNIS při Ornitologické stanici Muzea Komenského v Přerově se každý rok pravidelně objeví nějaká rarita. Letošní rok byl na takové případy hojný, jeden z obzvláště zdařilých byl odchov sedmi mláďat ledňáčka říčního a jejich vypuštění do přírody. Ledňáček říční patří mezi silně ohrožené ptáky, je tedy přísně chráněn. Hnízdí v norách, které si hloubí ve strmých březích řek nebo v blízkosti vodních ploch.

Martina Hrazdírová, Josef Chytil

Hnízdo našich ledňáčků bylo nedopatřením odkryto bagrem při úpravě terénu pro stavbu rodinného domku v Hranicích na Moravě. Rodina, která 9. srpna hnízdo s mláďaty ve svahu našla, nás kontaktovala a všech sedm asi 12 dní starých ledňáčků rychle dopravila na ORNIS.

Pro mláďata bylo potřeba zajistit dostatek potravy, ledňáčci se téměř výhradně živí drobnými rybkami, malými okouny, hrouzky nebo ploticemi, v menší míře i vodním hmyzem.

Krmení bylo přes naše prvotní obavy bezproblémové, mláďata navzdory silnému stresu, kterému byla vystavena, měla ohromnou chuť k jídlu.

První dny bylo třeba je krmit velmi často – každé dvě hodiny. Pracovníci záchranné stanice se občas nevyhnuou péči o zvířecí klienty o víkendech, v noci... Ledňáčci nejsou tichá stvoření, o potravu žadoní vytrvale a úporně zvláštním a neodbytným hlasem připomínajícím romantickým povahám zesílený zvuk cikád, pragmatikům ztlumenou ruční vrtačku. V noci

naštěstí spí.

V přirozených podmínkách ledňáčci létají k hnízdní noře s kořistí zhruba každých 15 – 45 minut, čekající mláďata se střídají u vletového otvoru, nasycené mládě před sebe pustí hladového sourozence.

Způsob a intervaly krmení se tak daly přizpůsobit ke spokojenosti a zdárnému vývinu ledňáčků a relativnímu pohodlí ošetřovatele.

Dalším úkolem bylo zajistit, aby se mláďata cítila v bezpečí a vyrůstala v podmínkách pokud možno podobných jako v přírodě.

Tyto požadavky zajistila obyčejná papírová krabice s podestýlkou a „vletovým otvorem“, kterým však žádný rodič nepřilétal. Vletový otvor zde sloužil pouze jako orientační bod pro hygienické potřeby mláďat. Mláďata ledňáčků totiž mají přirozenou schopnost udržovat čistotu na hnízdě, trus vždy směřují do vletového otvoru nory, ven z hnízda.

Ledňáčci velmi rychle dospívali, jejich ježatá brka se každým dnem měnila v charakteristické jasně barevné opeření dospělců, díky němuž patří ledňáčci právem mezi naše nejkrásnější ptáky – létající drahokamy.

Už za týden od přijetí na stanici byli

schopní letu, přistoupili jsme tedy k dalšímu problému, jak ledňáčky vypustit do přírody a zajistit jejich další úspěšné přežití.

Za normálních podmínek jsou mladí ledňáčci i po opuštění hnízda ve společnosti svých rodičů nebo starších sourozenců z předchozího hnízdění. Postupně se učí samostatnosti, obratnosti a především obstarávání potravy. Pro kořist - drobné rybky - se vrhá střemhlav pod vodní hladinu.

Žádné hnízdo s podobně starými mláďaty jsme v okolí Přerova neměli k dispozici, naučit ledňáčka lovit v umělých podmínkách je velmi náročné. Pokusili jsme se tedy dát jim šanci přímo v Přerově, na břehu Bečvy v blízkosti lávky u Tenisu, kde ledňáčci přirozeně žijí a kde je dostatek ryb a relativně čistá a průhledná voda.

Celou jejich domovskou krabici jsme umístili do břehu, ledňáčci tak mohli volně vylétat z „nory“. Již za několik hodin všichni ledňáčci krabici opustili a pokoušeli se o své první úlovky. Další dny se postupně rozlétali do okolí.

Jejich další osud je už v režii přírody a nám nezbývá než doufat, že tyto krásné opeřence na Bečvě budeme stále potkávat.

RNDr. Jiljí Sitko, CSc. sedmdesátiletý

V polovině října tohoto roku oslaví dlouholetý vedoucí ornitologické stanice Muzea Komenského (dlouho známé pod zkratkou MOS - Moravská ornitologická stanice) dr. Sitko 70 let.

Patří mezi historicky vůbec nejdéle sloužící pracovníky přerovského muzea, když na MOS nastoupil již v roce 1971. Pracuje zde tedy neuvěřitelných 42 let. V současné době sice již oficiálně jen na úvazek 0,1; ve svém království zkuma-

vek, epruvet a především mikroskopů jej však můžete zastihnout daleko častěji. Jeho jméno je v historii české, potažmo československé ornitologie naprosto nepřehlédnutelné. V letech 1972-86 byl Jiljí i členem výboru Československé společnosti ornitologické.

V období 1971-90 vytvořil z MOS středisko, které do velké míry soustřeďovalo aktivity tehdejší československé ornitologie. Byly to jednak pravidelné tematické konference s vydáním sborníků z každé z nich, ale hlavně Zprávy MOS - jediné pravidelně vycházející a seriózně vydávané odborné ornitologické periodikum. Jejich vedoucím redaktorem byl v letech 1974-1991. Současně byl vedoucím redaktorem edice Knihovna MOS, ve které vyšlo celkem 20 monografií a sborníků. Stanice byla konsolidována výstavbou nové budovy, uspořádáním knihovny a sbírkových fondů.

Stalo se tak nejen nákupem knih, ale i celých knihoven mnoha významných českých ornitologů. Význačným rysem jeho sbírkové činnosti byl také nákup 15 významných soukromých sbírek ptáků z celé České republiky. Společně se sběrem vajíček a dermoplastických preparátů na školách Moravy, který prováděl F. Hejl, se podařilo na pracovišti vytvořit třetí největší ornitologickou sbírku u nás. Je srovnatelná se sbírkami Národního muzea v Praze a Moravského zemského muzea v Brně. Naprosto výjimečná je sbírka vnitřních parazitů ptáků, ve které je uloženo asi 500 druhů. Prozatím bylo determinováno 290 druhů motolic, 120 druhů tasemnic, 60 druhů hlístic a 18 druhů vrtejšů. Zjistil 280 druhů helmintů poprvé na území České republiky a dokonce 12 druhů poprvé v Evropě. Nově popsal dva nové rody a 4 nové druhy. Tak rozsáhlý materiál helmintů ptáků nemá žádná instituce v Evropě.

Jiljí se narodil 16. 10. 1943 ve Zlíně, vysokoškolské studium odborné biologie absolvoval 1960-65 na Přírodovědecké fakultě Masarykovy university (tehdy UJEP) v Brně, kde získal hodnosti RNDr. (1969) i CSc. (1992).

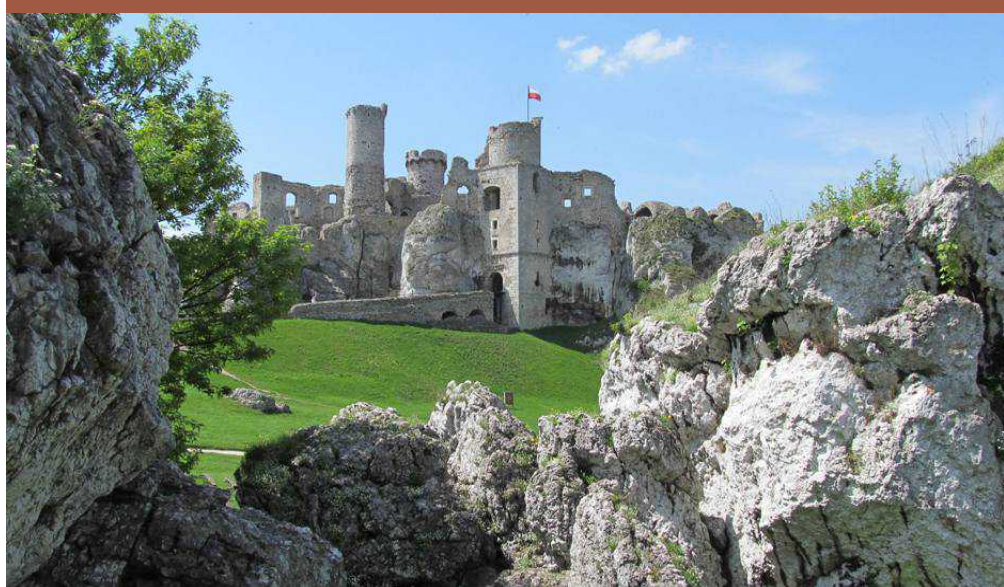
Již od studií se věnoval endoparasitům ptáků, speciálně motolicím, v letech 1965-69 jako stipendista Parasitologického ústavu ČSAV v Praze a pak dva roky jako asistent katedry Mezinárodního biologického programu při VŠZ v Brně.

Dr. Sitko je autorem téměř 100 původních vědeckých prací publikovaných v mezinárodních vědeckých časopisech; v tomto ohledu nemá v historii přerovského muzea konkurenci. Dále je autorem několika monografií, mezi nimiž dominují souhrnné přehledy endoparazitů ptáků Česka a Slovenska. Nezanedbával samozřejmě ani ornitologii, z tohoto oboru pochází i jeho prvotina z roku 1962 o hnízdění rybáka obecného u Napajedel. V současné době figuruje jako autor kapitol o parazitech ptáků v několikadílné monografii Ptáci České republiky, vydávané v nakladatelství Academia.

Jubilantovi přejeme plné síť ptáků (a sem tam i nějakého červíka v jejich zažívacích orgánech) na jeho zamilované lokalitě Záhlinických rybníků včetně dalších příjemných chvil na lesní chatě Filena.

Josef Chytil

Lubomír Vyňuchal povypráví o polských hradech Dolního Slezska

Na čtvrtek 17. října je pro Vás od 17. hodin v prostorách Korvínského domu připraveno povídání s dataprojekcí o hradní architektuře našich severních sousedů, které bude vycházet především z itineráře letošní květnové akce členů zlínské pobočky Klubu Augusta Sedláčka.

Začneme na polské straně Krkonoš, kde se nad městečkem Sobieszów vypíná vysoký žulový útes (627 m) se zříceninou hradu Chojnik. Jeho hradní věž vám poskytne jeden z nejkrásnějších kruhových výhledů v Polsku. Obdivovatele romantických staveb zcela jistě zaujme pohádkový hrad Czocha, jehož současná podoba je dána přestavbou z let 1908-1914. V tomto případě se nabízí přirovnání k našemu Bouzovu. Přes několik dalších památek se přesuneme na Krakovsko-Čenstochovskou vysočinu (tzv. Polská Jura). Tato oblast s řadou vápencových skalisek je doslova hradafským rájem, neboť na poměrně úzkém pásu mezi zmíněnými městy se nachází systém 25 opevněných hradů a tvrzí. Asi nejznámější jsou impozantní ruiny hradu Ogrodzieniec (viz obrázek), které posloužily například režisérovi Andrzejovi Wajdovi jako kulisy filmu Pomsta.

S velkou pravděpodobností se přednášky zúčastní také znalec polských památek, publicista, ilustrátor a otrokovický hradář, Milan Zikmund. Ten vás zcela jistě nechá nahlédnout do své tvůrčí dílny, ostatně jeho perokresby zaznamenáte i během dataprojekce. Ovšem novinkou bude dosud nepublikovaný příběh o hledání pokladu legendárního polského zbojníka Mikuláše Korniče. (LV)

Muzeum představuje dějiny přerovského školství

Jarmila Klímová

Muzeum Komenského v Přerově vydalo za finanční podpory Statutárního města Přerova historickou monografii Dějiny přerovského školství, na které se autorsky podíleli pracovníci přerov-

ského muzea a Státního okresního archivu v Přerově.

Chronologicky uspořádaná publikace začíná dějinami nejstarších škol od 16. století a pokračuje čtivě napsanými kapitolami o rozvoji přerovského školství od doby Rakousko-Uherska až do roku 2012. Převážná většina textů byla napsána přímo pro tuto knihu. Je v nich uvedeno mnoho zajímavých, málo známých nebo dosud nepublikovaných skutečností, získaných při dlouholetém studiu archivních materiálů a literatury. Pozornost je věnována státnímu, církevnímu i soukromému školství od mateřských škol až po školu vysokou. Autoři se zaměřili na objasnění spletitého vývoje obecných a měšťanských škol do roku 1953, zachytili budování základních škol ve druhé polovině 20. století a změny po roce 1989. Přehledně je podána historie přerovských středních škol včetně často se měnícího systému učňovského školství. Shrnující kapitoly připomínají historii škol v místních částech, vývoj uměleckého školství v Přerově, okolnosti vzniku Dětského domova v Přerově, přerovské autory učebnic nebo místní výrobce školního nábytku. Pro badatele v oboru je připrave-

na obsáhlá výběrová bibliografie.

V knize je použit originální obrazový materiál z fondů obou institucí a nechybí ani několik dobových plánů Přerova se znázorněním tehdejšího i současného rozmístění školních budov. Publikace je určena pro pamětníky, zájemce o dějiny regionu i pro odborníky a je možno si ji zakoupit v pokladně muzea.

Křest knihy se uskuteční v přerovském zámku 24. října 2013 v 17 hodin, na vernisáži výstavy Labyrint přerovských škol, která bude v Muzeu Komenského otevřena od 25. října 2013 do 16. března 2014.

Výstava chce návštěvníkovi umožnit procházku spletitou historií přerovských škol a seznámit ho s jejich vývojem od počátků až do současnosti. Zaměřuje se na základní a střední školství ve městě, ukazuje školní budovy a připomíná školy, které již zanikly. Nejsou opomenuty současné školy s historickou tradicí ani ty, které si své dějiny teprve vytvářejí. Instalace výstavy v prostoru Galerie je oživena autentickými předměty a písemnostmi z konkrétních přerovských škol a interaktivní mapou. V Malém výstavním sále pod věží ji doplňuje výstava o vývoji a výrobě psacích potřeb, připravená ve spolupráci s firmou Koh-i-noor Hardtmuth České Budějovice.

Jako doprovodné programy k výstavě jsou plánovány 1x měsíčně víkendové komentované prohlídky (10. listopadu ve 14 hodin, 7. prosince v 10 hodin) a od ledna do března 2014 přednášky v rámci tzv. Muzejních úterků.

Říjen – Měsíc školních knihoven

Od roku 2008 je říjen Mezinárodní měsíc školních knihoven. Stal se jím na podnět Mezinárodní asociace školních knihoven (International Association of School Librarianship – IASL).

První zákon, který upravoval fungování školních knihoven v našich zemích, byl vydán v době Rakouska-Uherska, v druhé polovině 19. století. Šlo o říšský školní zákon z roku 1869 a školní a vyučovací řád z roku 1870, ve kterých byly školní knihovny jmenovány mezi nezbytnými pomůckami, které má mít každá škola. Mimochodem – zákon o veřejných knihovnách byl vydán až v roce 1919. Přestože školní knihovny byly zakládány již od počátku 19. století, nejvíce jich pochopitelně vzniklo až po vydání zmíněných školních zákonů.

Školní knihovny se dělily na dva druhy – učitelské a žakovské. Učitelské knihovny sloužily učitelům jako zdroj odborné, zejména pedagogické literatury, která byla drahá a řadě učitelů tedy nedostupná. Obvykle sídlila v centru školního okresu. Aby si z ní mohli půjčovat bez obtíží i učitelé ze vzdálenějších míst okresu, bylo posílání těchto knih poštou ze zákona zadarmo. Žakovské knihovny byly samozřejmě zaměřeny na děti. Knihy v této knihovně měly být „srozumitelné, co do slohu bezvadné, obsahu poučného a zušlechťujícího“. Zastoupeny měly být mravní povídky, básně, dějepisné obrazy, zeměpisná líčení, cestopisy, přírodní nauky i knihy o průmyslu a zemědělství. Pokud to bylo možné, měly být zastoupeny i knihy se „zdařilými a vkusnými“ ilustracemi.

Školní knihovny, které vznikaly za Rakouska-Uherska, nebyly nijak velké. Bylo v nich několik stovek, v menších obcích i jen několik desítek knížek, takže se pohodlně vešly do jedné skříně. Někdy v téže skříně byly uloženy i další školní pomůcky, jak je vidět na této fotografii z výstavy o školních knihovnách, kterou připravilo Muzeum Komenského v Přerově v roce 2009.

Ze školní knihovny si za určitých podmínek mohli půjčovat knihy i dospělí obyvatelé. Zatímco žáci a učitelé měli půjčování zadarmo, za půjčování ostatním čtenářům se mohl vybírat poplatek. Byl to jeden z mála příjmů knihoven, které stále zápasily s nedostatkem peněz na knížky i jejich opravy a vazbu. Proto se školy snažily získat peníze na knihovny různými způsoby, jedním z nejčastějších bylo uspořádání divadelního představení žáků, jehož výtěžek šel na knihovnu,

případně další školní pomůcky.

O významu školních knihoven nikdo nepochyboval, jak o tom svědčí někdy i poetická vyjádření v dobovém tisku. V roce 1846 napsal Karel Havlíček Borovský v Pražských novinách: "Zřizování školních ... knihoven považujeme za nejdůležitější a nejlepší prostředek ke vzdělání lidu ... knihovna jest také škola, a sice škola pro mládež i pro dospělé, škola všestranná, v kteréžto učí mnoho moudrých učitelů a k tomu bez hole, bez metly, bez černé tabulky."

Ilustrační foto

Časopis Komenský v roce 1875 zase otiskl tento citát: „Škola žákovi dává základ, knihovna má k dovršování stavby napomáhati; škola hlavní rysy kreslí, knihovna má obraz dokonalejší vyvésti; škola rozsévá, knihovna zavlažuje a k zralosti potřebného slunce dodává.“ Tehdejší ministerstvo školství dbalo nejen na vznik školních knihoven, ale také na správnost a vhodnost jeho obsahu. První revize (cenzura) školních knihoven byla vyhlášena již v roce 1875,

tedy jen pár let po vydání říšského školního zákona. Další revize následovaly v letech 1885 a 1915.

Ani po rozpadu Rakouska-Uherska se školním knihovnám revize jejich fondů nevyhýbaly. Podle výnosu z roku 1919 byly odstraněny tendenční knihy oslavující rakousko-uherskou monarchii, roce 1939 musely ze všech školních knihoven být vyřazeny knihy o československých prezidentech T. G. Masarykovi a E. Benešovi, o legionářích, o Slovensku a Podkarpatské Rusi jako součástech Československa atd.

Další takové vyřazování knih čekalo školní knihovny po válce, kdy byly samozřejmě odstraněny knihy oslavující německou Říši.

Zanedlouho přišel rok 1948, kdy v Československu převzala moc komunistická strana. Ze školních knihoven opět musela zmizet většina knih o první republice, zato přibývaly knihy o budování socialismu. Ty byly ze školních knihoven opět odstraňovány po roce 1989.

Ačkoliv některé školní knihovny byly po roce 1989 zrušeny, jiné se změnily v důležitou pomůcku i součást výuky. Z původních sbírek knih se stávají studijní a informační centra škol.

Měli jste na základní škole školní knihovnu? Máte na ni nějakou zajímavou vzpomínku? Napište nám ji na adresu **konirova@prerovmuzeum.cz**

nebo zavolejte na tel. č. 581 250 543 (po-čt). Pomůžete našim historikům doplnit další kamínek do mozaiky dějin školství.

Marta Konířová

Nikdy není pozdě na poučně-žertovné posezení ve školních škamnech

Vedou-li dnešní žáci a studenti časté rozmluvy typu Proč nás naši rodičové i učitelé stále o něčem poučují? Jaká vůbec byla ta „Vaše škola“, o které dodnes s úctou hovoříte? je nejvyšší čas vzít je do muzea a zúčastnit se s nimi nového edukačního programu.

Kateřina Tomešková

Právě připravovaný vzdělávací produkt Muzea Komenského v Přerově bude netradiční cestou usilovat o zajímavé obohacení poznání široké škály návštěvníků z oblasti dějin českého školství, ale zároveň vybízet ke spontánnosti a možnému vzniku zajímavých mezigeneračních rozhovorů v příchodních skupinách.

Obsah lektorského programu zcela záměrně může přivádět nejen mladou generaci k pohodovému prožitku historické atmosféry staré školy, a to především díky četným dramatickým etudám dobových průvodců v rolích váženého pana ředitele, rozšafné paní ředitelové či excentrické paní profesorky. Účastníci programu se sami na chvíli

stanou žáky, kteří si budou moci užít mnohých již dnes takřka zapomenutých školních zvyků. Zdaleka nezáleží na tom, na koho při netradiční prohlídce muzea jako návštěvníci natrefíte, ale zda se chcete poučit a zavzpomínat si mimo jiné „na tu svou školu, do které chodíte nebo jste chodili“ s úsměvem na tváři...

Podrobné informace o nabídce a prvních realizacích neobvyklého poznávacího a smyslového zážitku v muzejním prostředí stálých expozic školních tříd přerovského muzea najdete pod názvem Od metličky k rákosce aneb Poučně-žertovné posezení ve školních škamnech v dalším čísle Zpravodaje MKP.

Máte-li zájem dozvědět se o edukačních programech na zámku ještě více, neváhejte kontaktovat muzejní pedagožku Mgr. Kateřinu Tomeškovou.
E-mail: tomeskova@prerovmuzeum.cz,
tel. 725 337 426.

80 let bezmotorového létání v Přerově

V letošním roce uplynulo 80 let od založení plachtového odboru při přerovské skupině Masarykovy letecké ligy a počátku pravidelného létání v Přerově.

Kulaté 80. narozeniny přerovského letectví připomene přednáška Josefa Voltra, která se uskuteční v úterý 12. listopadu v Korvínském domě č. 31 na Horním náměstí. Fundovaný a agilní badatel v oboru pan Josef Voltr seznámí návštěvníky s prvopočátky sportovního plachtění ve světě i v tuzemsku, dále úplnými počátky bezmotorového létání v Přerově, úspěšným rozvojem tohoto sportu v průběhu 30. let minulého století až do trpkého zákazu počátkem okupace a také významnými osobnostmi, veřejnými leteckými dny či používanou technikou. Přednáška bude doplněna bohatým obrazovým materiálem. Přednáška začíná tradičně v 17 hodin a vstupné na ni je 10 Kč.

Petr Sehnálek

Roma Rising - Romské obrození

Město Přerov patří k sídlům s významnou romskou menšinou, která bývá vnímána problematicky vzhledem ke svým sociálním a etnickým odlišnostem. Romská tematika nebyla dosud v Muzeu Komenského výstavně reflektována. Tuto situaci má možnost napravit přejatá výstava portrétů Českých občanů - Romů, jimž se podařilo prosadit se v majoritní společnosti, přestože čelili velmi silně zakořeněným předsudkům. Otevírají tím cestu k porozumění a k úspěšnému začlenění romské menšiny do společnosti jako rovnocenného partnera. Autor fotografií Chad Evans Wyatt, americký portrétní fotograf, v minulosti realizoval úspěšný projekt 101 umělců České republiky. Putovní

výstavu připravilo Muzeum romské kultury v Brně. Výstava bude k vidění od 8. listopadu 2013 do 2. března 2014 v kruhovém sále přerovského zámku. Vstupné na výstavu činí 20/10 Kč. (RH)

Do muzea se nám vrací staré časy „datlovací“

Pro obdivovatele staré techniky, zejména kancelářských strojů, připravilo Muzeum Komenského v Přerově novou výstavu s názvem Staré časy „datlovací“. Na co se můžeme těšit jsme se zeptali kurátora výstavy Lubomíra Vyňuchala.

Z jakého důvodu jste se rozhodli uspořádat výstavu právě v letošním roce?

Výstava připomíná 300 leté výročí podání vůbec prvního patentu na psací stroj, který byl dílem londýnského inženýra Henryho Milla. Patent vydala anglická královna Anna dne 7. ledna roku 1714.

Co všechno bude na výstavě k vidění?

Bezmála stovka exponátů, především psacích strojů, přiblíží návštěvníkům život v kancelářích od konce 19. století až do začátku 60. let 20. století. Největší zastoupení budou mít nádherné designové kousky nejznámějších amerických i evropských firem, které se vyráběly v období naší první republiky. Trojrozměrné exponáty doplní celá řada doprovodných panelů zaměřených nejen na historii výroby psacích strojů a jejich konstrukční typy, ale k vidění budou také příslušné reklamy výrobců i obchodníků, ukázky korespondence se zákazníky či fotografie interiérů dobových kancelářů.

Ostatně jedna taková kancelář z 30. let bude vytvořena přímo ve výstavě a případní zájemci si mohou dokonce zahrát na úředníky, zasednout za letitý psací stůl a vyzkoušet zde k tomu určený americký psací stroj značky Smith Premier.

Zkrátka nepřijdou ani milovníci citátů, poezie, písňových textů i povídek, vše samozřejmě na téma psací stroj, neboť autoři výstavy si dali práci se zjišťováním vztahu slavných osobností k této psací pomůcce. Panely nabídnou i řadu zajímavostí či kuriozit, nebude chybět

Lze to tedy chápat tak, že návštěvník odejde z výstavy poučen nejen o vývoji a technických parametrech psacích strojů, ale dozví se i něco dalšího?

Ano. Odpověď dostanete například i na tyto otázky: Který český herec skvěle ovládal psací stroj? Která známá evropská stavba má přezdívku psací stroj? Kde se v Česku nachází soukromé Muzeum psacích strojů? Který oscarový herec má unikátní sbírku této techniky? O čem je francouzský film *Pupulaire*? Kolik úhozů za minutu představuje světový rekord v psaní na klávesnici? Který český sochař a výtvarník vytvořil objekt ze starých psacích strojů? Kteří významní lidé naopak psací stroje neměli v lásce... I mezi původními majiteli na výstavě prezentovaných strojů najdete jednu slavnou prvorepublikovou herečku, kterou zcela jistě znáte z filmů pro pamětníky. Když prozradím, že letos v září jsme si připomínali 100. výročí jejího narození, možná už další nápověda nebude nutná. Každopádně její fotografii a další informace naleznete přímo u onoho cestovního stroje značky GROMA.

Říkal jste, že vystaveno bude téměř sto exponátů. To je úctyhodný počet. To pocházejí všechny ze sbírek muzea,

či jste museli pátrat i v jiných zdrojích?

Naprostá většina vystavených předmětů pochází ze soukromé sbírky novináře Aleše Fuksy, ovšem její část byla doplněna přímo ze sbírky Muzea Komenského v Přerově. Jeden z nejceněnějších exponátů, psací stroj Remington Sholes z 80. let 19. století, nám byl zapůjčen kolegy z Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Další trojice strojů pochází z Muzea městyse Dřevohostice. A nejedná se výhradně o kancelářskou techniku, např. naši ornitologové výstavu doplnili, v duchu jejího názvu, o opeřené zástupce čeledi datlovitých.

Čtenáře bude jistě zajímat, kde bude výstava nainstalována a odkdy se na ni mohou přijít podívat...

Výstava, situovaná do velkého výstavního sálu přerovského zámku, by měla zaujmout všechny generace. Její vernisáž proběhne v slavnostní síni zámku ve čtvrtek 21. listopadu 2013 od 17 hodin a samotná výstava bude k vidění až do 16. března příštího roku. Přijďte si zařukat.

Ondřej Sekora nebyl jen malíř pro děti

To tvrdí Jarmila Klímová. A že je to pravda, o tom Vás přesvědčí 28. listopadu v 17 hodin v Korvínském domě na své přednášce.

Přednáška bude zaměřena na méně známá fakta života a díla malíře, ilustrátora, spisovatele a žurnalisty Ondřeje Sekory (1899–1967). Připomeneme si vliv nejednoduché společenské situace na obsah jeho děl, zejména v 50. letech, a různorodost Sekorovy tvorby, která není spjata jen s hmyzím světem Ferdý Mravence a jeho přátel. Vznik postavy pilného a šikovného mravence bude vzpomenut v souvislosti s Ondřejem Sekorou jako autorem kreslených seriálů (komiksů), zhodnocena bude i současná prezentace jeho literárních hrdinů na knižním a filmovém trhu. Přednášku oživí četné projekce Sekorových kreseb a ukázky starších i novějších vydání jeho knih.

(Ne)známé osobnosti Přerova

Šárka Krákorová Pajůrková

Většina z nás vnímá muzeum jako instituci uchovávající předměty doby minulé, jako instituci dokumentující vývoj společnosti a přírody. Avšak muzeum se nezabývá pouze naší minulostí. Stejnou pozornost věnuje i současnosti. Také proto se pracovníci Muzea Komenského v Přerově rozhodli například zdokumentovat v průběhu letních a podzimních měsíců současný stav místního hřbitova.

Kladete si otázku proč je zajímavá právě hřbitov? Odpověď je jednoduchá. V přerovském muzeu se nachází rozsáhlý sbírkový fond fotografií čítající takřka patnáct tisíc kusů nejrůznějších snímků města a jeho okolí. Z místa posledního odpočinku našich spoluobčanů jich ale naleznete poskrovnu. Přitom v Přerově žilo a je pochováno mnoho lidí, jež v určité dějinné etapě hráli významnou roli ve vývoji města nebo i v širším teritoriu našeho regionu. Jedná se o osobnosti z oblasti kultury, vědy, školství, sportu, politiky či hospodářství.

Terezie a Karel Kozánkovi. Foto: sbírky MKP.

Ve své době je znal v Přerově snad každý. Dnes se již mnozí z nich Přerovanům z povědomí vytratili – a na hřbitově nenávratně mizí i jejich náhrobky. Zůstaly po nich jen jména a v některých případech jejich hmotné či duchovní dílo.

První pokus zdokumentovat současný stav přerovského hřbitova učinili pracovníci muzea již v roce 2003. Inspirovala je k tomu studie Václava Krejčího Přerovské hřbitovy, kterou přinesl sborník Státního okresního archivu Přerov 1998. Krejčí v ní mimo jiné uvádí také jmenný seznam osobností pohřbených na přerovském hřbitově. Avšak náhrobky některých z nich byste tam dnes, po patnácti letech od uveřejnění této studie, hledali marně. Zmizely. A zároveň s nimi zmizel i kousek naší historie. Proto právě je, (ne)známé osobnosti města Přerova, by měla časem představit výstava, kterou již nyní připravují pracovníci muzea. Vycházejí z dokumentace současného stavu místa jejich posledního odpočinku. Výstavou se pokusí přiblížit osobnosti Přerova, které zde nejen žily a pracovaly, ale které zde také zemřely, byly pochovány na zdejším hřbitově a zůstaly tak v Přerově s námi.

Noční hledání přerovského ztraceného času

Petr Sehnálek

U příležitosti nočních muzejních prohlídek dne 29. listopadu se přeneseme o 80 let nazpět historií a připomeneme si něco ze zajímavostí prvorepublikového Přerova.

Ilustrační foto

A vzhledem k tomu, že letošní rok je ve znamení významného 80. výročí založení známého podniku optického průmyslu Optikotechna-Meopta podíváme se také na tehdejší Přerov třeba očima amatérských filmových kamer či starých fotoaparátů. V rámci programu nahlédneme prostřednictvím speciální prohlídky výstavy do labyrintu přerovských škol a připomeneme si tak tehdejší školství. A jelikož škola je v podstatě úřad a úřad to je prostě psací stroj, mohou se návštěvníci těšit i na netradiční prohlídku výstavy věnovanou právě tomuto kdysi neocenitelnému pomocníkovi takřka všech kancelářů v oněch starých „datlovacích“ časech. Nu, a jak ostatně bývá již u nás zvykem, celovečerní program doplní rovněž žertovné a poučné výjevy z výše zmíněných oblastí dějin meziválečného Přerova. Pro podrobnější program napříště

bedlivě sledujte zpravodajství Muzea Komenského v Přerově.

Na noční prohlídky si nemusíte zajišťovat místa dopředu, protože vstupy do zámku neplánujeme časové, ale individuální. Je tedy jen na vás, kdy nás navštívíte. Jak již bylo řečeno, akce proběhne 29. listopadu 2013 v době od 18 do 23 hodin. Poslední návštěvníci budou do zámku vpuštěni půl hodiny před oficiálním ukončením, tedy ve 22.30. Vstupné na noční prohlídky je 40 Kč pro dospělé a 20 Kč pro děti, studenty a seniory

Vstupné na přerovskou zámeckou věž, kde Vás čeká jedinečný zážitek v podobě pohledu na noční Přerov nejen pouhým okem, ale také pomocí dalekohledů firmy Meopta činí pro všechny 5 Kč. Děti do šesti let mají vstup na noční prohlídky i věž zdarma. Věříme, že budete s programem spokojeni a těšíme se na vaši návštěvu.

Ilustrační foto

Ve šlépějích dědečka Komenského. Vzdělaný muž s barokní parukou Daniel Arnošt Jablonský.

Osudy dětí a vnuků Komenského zůstávají ve stínu slavného otce a dědečka. O nejvýznamnějším z nich vás seznámí komenioložka Mgr. Helena Kovářová ve čtvrtek 12. prosince na své přednášce.

Komenského vnuk Daniel Arnošt Figulus-Jablonský (1660-1741) se narodil v rodině Petra Figula a Alžběty rozené Komenského jako druhý syn. Přijal přímení podle otcovy rodné vesnice Jablonné a pokračoval ve snahách svého dědečka o velkou obnovu lidstva. Téměř půl století zastával funkci dvorního kazatele v Berlíně. V německém prostředí je znám jako budovatel mostů. Po celý život Jablonský neúnavně usiloval o překlenutí rozdílů mezi jednotlivými protestantskými vyznáními (před-

vším reformovaných/kalvinistů a luteránů). Zástupci jednoty bratrské v Polsku jej zvolili svým zahraničním biskupem. Díky svým vynikajícím kontaktům a politickému vlivu (byl důvěrníkem pruského krále i královny) Jablonský pomáhal chránit členy jednoty v Polsku, kde postupně sílil tlak katolíků.

Kromě zásluh na poli teologie dosáhl Daniel Arnošt Jablonský značného renomé jako orientalista a hebraista (např. připravil edici hebrejsky psaného starého zákona). Spolu s proslulým filozofem a polyhistorem G. W. Leibnizem stál roku 1700 u zrodu berlínské Společnosti nauk, ze které se později stala Pruská akademie věd (Jablonský se stal po Leibnizovi jejím druhým prezidentem).

Z rodu Alžběty Komenské pocházela také Gerta Figulusová-Kaliková, která několikrát navštívila Přerov. Rodina dnes žije v USA a dodnes vlastní vzácný platinový prsten, památku na slavného předka.

Významnou postavu přibližuje výstava Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze, kterou bude možno navštívit na přerovském zámku od 10. prosince 2013.

Osobnost D. A. Jablonského přiblíží přednáška Mgr. Kovářové, kterou můžete vyslechnout 12. prosince 2013 od 17 hodin v prostorách kaple přerovského zámku. Vstupné na přednášku činí 10 Kč.

Vánoční strom pro ptactvo i pro vás!

Těsně před Štědrým dnem, poslední adventní neděli 22.12. vás ORNIS zve na předvánoční setkání. Od 14 hodin v budově ORNIS budeme vyrábět různé ozdoby z jablek, makovic, rozinek, semínek, loje a dalších materiálů. Pro všechny je společné to, že jsou zároveň krmivem pro ptáky. A pro ně s nimi budeme zdobit Vánoční strom pro ptactvo, jedli v naší zahradě.

Od 16 hodin rozsvítíme s dětmi světýlka lodiček ze skořápek ořechů a budeme si číst vánoční příběhy. V 18 hodin zazpívají koledy a vánoční písničky členové skupiny Entuziasté. Bude pro vás připraveno vánoční občerstvení i veškerý materiál, ten ale můžete také sami přinést.

Jednotné vstupné 30 korun platí na tvoření, čtení s lodičkami i na koncert.

Snad vám odpoledne s námi příjemný čas čekání na Štědrý den a ukáže, že i Vánoce mohou být stále nekonzumní, přátelské a přívětivé.

Jak začít rok 2014? Vykročte pravou nohou a vystoupejte na hrad Helfštýn!

Rok 2014 zahájíme tradičně novoročním výstupem na hrad Helfštýn. První sobotu v novém roce, 4. ledna, se mimořádně v době od 8.00 do 15.00 otevrou pro veřejnost brány hradu Helfštýna. Přijďte se pokochat krásou zimního prostředí na hradě a okolí, kterou máte možnost si vychutnat právě v tento jediný den. Vstupné do hradu v tento den činí 20 Kč.

KALENDÁRIUM

neboli

CO VÁS MŮŽE ZAJÍMAT...

4. 10. od 17.00 - Den zvířat. Dopolnední program pro školy o včelách, ukázka pomůcek, vyprávění o práci včelaře, ochutnávka medu, živé včely ve skleněném úlku. Je třeba se objednat na jeden z termínů (8, 9, 10, 11, 12 a 13 hodin) do 2. 10. na tel. 581 219 910, nebo e-mailu ornis@prerovmuzeum.cz, vstupné 40 Kč. ORNIS.

5. 10. - Ptačí festival na rybníku Nesyt. Ornitologická exkurze s ukázkami vodních, mokřadních a rákosinových ptáků, jejich hlasy, kroužkování, hry pro děti, burčák... Sraz v 8 hodin u váhovny naproti nádraží v Sedleci u Mikulova, doprava vlastní.

5. 10. 18.00 - 23.00 Komentované noční prohlídky. Nutná rezervace, nejpozději do 1. 10. 2013 na mail: helfstyn@volny.cz nebo tel. 581 797 093. Hrad Helfštýn.

10. 10. od 17.00 Fauna Národního parku Ulu Temburong (Borneo-Brunej). Přírodovědná přednáška Ondřeje Machače o fauně a přírodních zajímavostech tropických deštných lesů v NP Ulu Temburong. Vstupné 10 Kč.

11. 10. od 19.00 Klasika a Gerschwin. Koncert na zámku. Účinkují Corvus Quartet a Jiří Šlégl. Slavnostní zámecká síň. Vstupné dobrovolné. Přerovský zámek.

17. 10. od 17.00 - Hradý jižního Polska. Přednáška Lubomíra Vyňuchala. Vstupné 10 Kč. Korvinský dům, Horní nám. 31.

24. 10. od 17.00 - vernisáž výstavy Labyrint přerovských škol a křest knihy Dějiny přerovského školství. Slavnostní zámecká síň. Přerovský zámek.

12. 11. od 17.00 - 80 let bezmotorového létání v Přerově. Přednáška Josefa Voltra. Vstupné 10 Kč. Korvinský dům, Horní nám. 31.

14. 11. od 17.00 - Arménie fotoaparátém turisty. Přednáška Oldřicha Fialy. Vstupné 10 Kč. ORNIS.

21. 11. od 17.00 - vernisáž výstavy Staré časy „datlovací“. Slavnostní zámecká síň. Přerovský zámek.

28. 11. od 17.00 - Ondřej Sekora nebyl jen malíř pro děti. Přednáška Mgr. Jarmily Klímové. Vstupné 10 Kč. Korvinský dům, Horní nám. 31.

29. 11. 18.00 - 23.00 Hledání přerovského ztraceného času. Noční prohlídky muzea. Vstupné 40/20 Kč. Přerovský zámek.

12. 12. od 17.00 - Ve šlépějích dědečka Komenského. Vzdělaný muž s barokní parukou Daniel Arnošt Janlonský. Přednáška Mgr. Heleny Kovářové. Vstupné 10 Kč. Korvinský dům, Horní nám. 31.

19. 12. od 17.00 - Bali. Přírodovědná přednáška Mgr. Lucie Turčokové, Ph.D. Vstupné 10 Kč. ORNIS.

22. 12. od 14.00 do 18.00 - Vánoční strom pro ptactvo. Vstupné 30 Kč. ORNIS.

POZOR! V ve dnech 24., 25., 26., 31. 12 2013 a 1.1. 2014 je přerovský zámek pro veřejnost uzavřen. ORNIS má zavřeno od 24. 12. 2013 do 1.1. 2014. Hrad Helfštýn je v listopadu otevřen pouze o víkendech od 9.00 do 16.00. V měsících prosinci - únoru je uzavřen zcela.

ZPRAVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ
říjen - prosinec 2013

Texty: Radim Himmler, Martina Hrazdírová, Josef Chytil, Jarmila Klímová, Jana Kosturová, Marta Konířová, Helena Kovářová, Jan Lauro, Petr Sehnálek, Kristina Sehnálková, Kateřina Tomešková a Lubomír Vyňuchal

Foto: archiv Muzea Komenského v Přerově a archiv Aleše Fuksy

Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálková

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově v roce 2013.

Příští číslo vyjde 10. ledna 2014.

Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

